

מסלולי חג
ירושלים

אהבת המולדת במסע לארץ ישראל

שיעור מפקד לחג הסיגד

קהל היעד: כלל צה"ל **הגורם המעביר:** מפקד **משך השיעור:** 30 דקות

מפקדים יקרים!

ב-כט' בחשוון, שבעה שבועות לאחר יום הכיפורים, חוגגים יהודים בני העדה האתיופית את חג הסיגד – יום הסגידה (השתחויה) לה' וחדוש הברית עימו. ביום זה מודגשת האמונה בשיבת בני העדה לירושלים וארץ ישראל כחלק משמעותי בברית זו. יום זה מוקדש לתשובה וחשבון נפש ציבורי, וביטוי הגעגועים לציון וירושלים. כיסופי בני העדה האתיופית לארץ ישראל התממשו בעלייתם לארץ תוך מסעות קשים ומפרכים, דרך סודאן, במסירות ובחירוף נפש.

בפעולה החינוכית בצה"ל נדגיש שאהבת הארץ והכיסופים אליה, הבאים לידי ביטוי במנהגי החג, מתבטאת בשירות הצבאי כמימוש ערך "אהבת המולדת ונאמנות למדינה".

מטרת על:

החייל יחזק את תחושת השליחות והמחויבות שלו לצה"ל באמצעות ההיכרות עם חג הסיגד וערך אהבת המולדת.

מטרות ביניים:

1. החייל יתאר את מאפייני חג הסיגד, כפי שיתואר בשיעור.
2. החייל יתאר את סיפור העלייה של יהודי אתיופיה, כפי שיתואר בשיעור.
3. החייל יסביר את תפקידו כמימוש ערך אהבת המולדת עבור העם בישראל, כפי שיוסבר בשיעור.

מהלך השיעור:

- חלק א': נעים להכיר – 5 דקות
חלק ב': העלייה לארץ – 10 דקות
חלק ג': תפקידו של צה"ל בהעלאת יהודי אתיופיה (אופציה להקרנת סרטון) – 10 דקות
חלק ד': סיכום – 5 דקות

מסלולי חג
ירושלים

חלק א': חג הסיגד - נעים להכיר

שאל (אם יש אצלך חיילים בני העדה האתיופית, בקש מהם שלא לגלות):
מה אתם יודעים על חג הסיגד?

אסוף תשובות מהחיילים והצג את התמונות המופיעות ב**נספח 1** המציגות את חג הסיגד כפי שמתקיים כיום, בארץ ישראל.
שאל את החיילים: מה אנחנו יכולים להבין מהתמונות הללו לגבי המאפיינים של חג הסיגד כיום?

← **למפקד:** ניתן לראות שמדובר בהתכנסות של כל הציבור, עסוקים בלימוד משותף מתוך ספר, הנוכחים לובשים בגדים חגיגיים ומביאים איתם שמשיות צבעוניות, המעמד מתבצע בירושלים ומשקיף על הר הבית והכותל, ראשי העדה מדברים מול כל הציבור.

הסבר לחיילים: ישנו הבדל בין האופן בו קיימו את החג באתיופיה לבין האופן בו מקיימים אותו בארץ ישראל.

← **הרחבה למפקד: כך מתקיים החג בארץ:**

- בני העדה מתכנסים בירושלים, רובם מגיעים לטיילת ארמון הנציב ממנה משקיפים על העיר העתיקה ובליבה מקום בית המקדש. חלקם מגיעים לכותל המערבי.
- במקומות אלו נושאים בני העדה תפילה, ולאחר מכן צועדים אל הכותל המערבי שם מתקיימות תפילות נוספות, כשהם לבושים בגדי לבן ובידי חלקם שמשיות צבעוניות.
- במרכז של היום מתקיים טקס הנערך בהובלת ראשי העדה ובו קוראים בספר התורה האתיופי, ה'אורית' (בשפת געז: "חוק" או "תורה", והיא כוללת את חמישה חומשי תורה).

הסבר לחיילים: במהלך השנים, על אף הניתוק הממושך, זכרו בני העדה האתיופית את ארץ ישראל ושאלו כל העת לחזור אליה. כשהצליחו לעשות זאת – היה זה תוך מאמץ אדיר והקרבה גדולה.

חלק ב': העלייה לארץ

שאל: האם מישוהו מכיר את הסיפור של עליית יהודי אתיופיה?
חלק לחיילים עותק של השיר "המסע לארץ ישראל" והשמע להם מיוטיוב (שלמה גרוניך ומקהלת שבא, מילים: חיים אידיסיס):

המסע לארץ ישראל

"הירח משגיח מעל, על גבי שק האוכל הדל המדבר מתחתי, אין סופו לפני, ואני מבטיחה לאחי הקטנים. עוד מעט, עוד קצת, להרים רגליים מאמץ אחרון, לפני ירושלים. אור ירח החזק מעמד, שק האוכל שלנו אבד המדבר לא נגמר, יללות של תנים, ואני מרגיעה את אחי הקטנים.	עוד מעט, עוד קצת, בקרוב נגאל לא נפסיק ללכת, לארץ ישראל. ובלילה תקפו שודדים, בסכין גם בחרב חדה במדבר דם אימי, הירח עדי, ואני מבטיחה לאחי הקטנים. עוד מעט, עוד קצת, יתגשם החלום עוד מעט נגיע, לארץ ישראל..
--	--

שאל את החיילים: מה אתם מבינים מהשיר לגבי האתגרים הקשים שהיו ליהודי אתיופיה בעלייתם לארץ? ומה ניתן ללמוד על המוטיבציה שהייתה להם?

אסוף תשובות מהחיילים והצג לחיילים את תקציר סיפור העלייה של יהודי אתיופיה במבצע משה - המבצע הראשון להעלאת יהודי אתיופיה (אפשר שאחד החיילים יקריא):

בשנת תשמ"ד (1984) הגיעו לישראל ידיעות על מצבם הקשה של היהודים באתיופיה שסבלו מבצורת, רעב, ורדיפות קשות. **על היהודים נאסר לקיים את חוקי הדת היהודית, ילדים בני 12 גויסו לצבא, ומנהיגי הקהילה היהודית הואשמו בריגול למען ישראל. ממשלת ישראל החליטה להציל את יהודי אתיופיה ולהעלותם ארצה.** אולם מימוש ההחלטה היה מסובך מאוד - הן בשל הריחוק הגיאוגרפי והן בשל היעדר יחסים בין ישראל ובין המשטר באתיופיה. בנוסף לכך, המשטר באתיופיה אסר על יציאת אזרחים מן המדינה, וגם מעבר של אזרחים מאזור לאזור היה בלתי חוקי. בתנאים אלה צריך היה למצוא נתיב בריחה סודי מאתיופיה לסודאן, ומשם להעביר את יהודי אתיופיה לאירופה ומשם ולישראל. כדי לאפשר את המבצע וגם לזכות בשיתוף פעולה מצד שלטונות סודאן, נערך המבצע, שנקרא "מבצע משה", בסודיות גמורה במשך כמה שבועות.

רוב יהודי אתיופיה חיו בכפרים, וכדי להגיע לסודאן הם נאלצו לעבור ברגל מרחק של מאות קילומטרים, בהדרכתם של מורי דרך מקומיים שהובילו אותם תמורת תשלום. במשך ימים ושבועות צעדו בדרך קשה ומסוכנת גברים ונשים, זקנים וילדים. הם הלכו בעיקר בלילה, ובמשך היום הסתתרו מהשמש הלוהטת וגם מהמשטרה, מהצבא ומכנופיות שודדים. רבים מהם לא עמדו במסע הקשה

מסלולי ירושלים

ומתו בדרך מרעב, חולשה או מחלות. בנוסף, היו שנתפסו בדרך בידי אנשי צבא או שודדים, נאסרו או נהרגו. יהודי אתיופיה נאלצו להשאיר מאחוריהם את כל רכושם, וגם כאשר הגיעו לסודאן – נאלצו לחכות במחנות פליטים עד להטסתם לאירופה – ומשם לישראל. בשנים שקדמו ל"מבצע משה" עלו ארצה בדרכים שונות כ-5,000 עולים מאתיופיה. במהלך "מבצע משה" (1984 – 1985) עלו לארץ כ-7,000 עולים מאתיופיה. שש שנים אחר כך, בגלל מלחמת אזרחים מתמשכת באתיופיה, הוחלט על מבצע נוסף – "מבצע שלמה", במהלכו עלו ארצה יותר מ-14,000 עולים.¹

חלק ג': תפקידו של צה"ל בהעלאת יהודי אתיופיה

שאל את החיילים: האם מישהו יודע לספר מה היה חלקו של צה"ל במבצעי העלייה השונים?
אסוף תשובות מהחיילים ולאחר מכן הצג את הסרטון המצורף בקישור ה-QR הבא:
(7:08 דק')

← **למפקד- לחילופין, אם אין אפשרות להציג את הסרטון, הצג לחיילים את הנתונים הבאים:**

המבצע הראשון להעלאת יהודי אתיופיה נקרא 'מבצע אחים', שהתבסס על טיסות מסחריות מבירת סודאן לאירופה ומשם לישראל, כשבהמשך נוספו לו מבצעים ימיים, מבצעי הטסה במטוסי תובלה צבאיים ומבצע הפינוי הגדול והמפורסם – מבצע משה. כדי לזרז את קצב העלייה במבצע הוחלט להשתמש בנוסף לרכבת המטוסים בה לקח חלק **חיל האוויר** גם את **חיל הים**. מנחם בגין, ראש הממשלה, פנה ישירות למפקד חיל הים, האלוף זאב אלמוג וקיבל את אישורו בדבר יכולת חיל הים לבצע את המשימה. חיל הים אסף מודיעין לצורך הכרת הזירה וגילה שבנתיב השיט הנדרש יש עומס רב – מה שיקשה על החשאיות של המבצע. בהתאם לכך התגבשה תוכנית הפעולה הבאה: **המוסד** הקים בשיתוף לוחמי **שיטת 13** מחנה מעבר לפליטים במסווה של כפר נופש שבמסגרתו הופעלו כביכול חוגי ים – כך יוכלו להטמיע את תנועת כלי השיט של צה"ל בנוף היום יומי באזור ולהפוך אותם לדבר שבשגרה. יהודים רבים עברו מסע רגלי ארוך ומפרך מאתיופיה ל"כפר הנופש" בסודאן ולאחר מכן הובלו על ידי לוחמי שיטת 13 בספינות גומי כחלק מפעילות "כפר הנופש" – אל אוניית חיל הים אח"י בת גלים שחנתה בלב ה-ים. ומשם – אל ארץ ישראל.

שאל את החיילים:

- מדוע לדעתכם צה"ל היה שותף למבצעי העלייה השונים – האם זה חלק מתפקידו?
- מכל מה שלמדנו היום, מה לדעתכם אנו יכולים ללמוד לעשייתנו הצבאית? האם ישנן תובנות משמעותיות שעולות בכם בעקבות השיעור?

¹ (התקציר על פי מט"ח – המרכז לטכנולוגיה חינוכית- משרד החינוך)

מגילת יהודה ירושלים

אסוף תשובות מהחיילים והסבר: סיפורם של יהודי אתיופיה, משקף את השאיפה ארוכת הדורות של העם היהודי לארץ ישראל. **עם הקמתה של מדינת ישראל, נפתחו שערי העלייה ויהודים רבים יכלו לחזור אליה. משפחות ויחידים, עשו זאת במאמץ אדיר, תוך סכנות גדולות, ויתור על ממון רב והשארת המשפחה מאחור. כל זאת, כדי להגשים את החלום. בהתאם להנחיית הדרג המדיני, סייע צה"ל לעליית היהודים ובאבטחת דרכי המסע שלהם ובכך מימש צה"ל את ערכיה של מדינת ישראל כמדינת הלאום של העם היהודי.**

חלק ד': דגשים לסיכום מפקד

- למדנו על חג הסיגד ומשמעותו.
- למדנו על המסע המפרך של יהודי אתיופיה לארץ ישראל.
- למדנו על תרומתו של צה"ל במאמץ להעלאת יהודי אתיופיה.
- שאל את החיילים מספר שאלות לוודא שהבינו את המערך. לנוחותך שאלות הבנה בנספח 3.
- סכם את המערך לחיילים בלשונך על פי הסדר.
- הבא בפניי חיילך את ה"אני מאמין" הפיקודי ערכי שלך הנוגע לנושא המערך ומחבר למשימה הצבאית ביחידתך.

מגילת ירושלים

נספחים

- נספח מספר 1 – תמונות מחג הסיגד

• **נספח מספר 2: תקציר סיפור העלייה של יהודי אתיופיה – מבצע משה**

בשנת תשמ"ד (1984) הגיעו לישראל ידיעות על מצבם הקשה של היהודים באתיופיה שסבלו מבצורת, רעב, ורדיפות קשות. על היהודים נאסר לקיים את חוקי הדת היהודית, ילדים בני 12 גויסו לצבא, ומנהיגי הקהילה היהודית הואשמו בריגול למען ישראל. ממשלת ישראל החליטה להציל את יהודי אתיופיה ולהעלותם ארצה. אולם מימוש ההחלטה היה מסובך מאוד – הן בשל הריחוק הגיאוגרפי והן בשל היעדר יחסים בין ישראל ובין המשטר באתיופיה. בנוסף לכך, המשטר באתיופיה אסר על יציאת אזרחים מן המדינה, וגם מעבר של אזרחים מאזור לאזור היה בלתי חוקי. בתנאים אלה צריך היה למצוא נתיב בריחה סודי מאתיופיה לסודאן, ומשם להעביר את יהודי אתיופיה לאירופה ומשם ולישראל. כדי לאפשר את המבצע וגם לזכות בשיתוף פעולה מצד שלטונות סודאן, נערך המבצע, שנקרא "מבצע משה", בסודיות גמורה במשך כמה שבועות.

רוב יהודי אתיופיה חיו בכפרים, וכדי להגיע לסודאן הם נאלצו לעבור ברגל מרחק של מאות קילומטרים, בהדרכתם של מורי דרך מקומיים שהובילו אותם תמורת תשלום. במשך ימים ושבועות צעדו בדרך קשה ומסוכנת גברים ונשים, זקנים וילדים. הם הלכו בעיקר בלילה, ובמשך היום הסתתרו מהשמש הלוהטת וגם מהמשטרה, מהצבא ומכנופיות שודדים. רבים מהם לא עמדו במסע הקשה ומתו בדרך מרעב, חולשה או מחלות.

היו גם כאלה שנתפסו בדרך בידי אנשי צבא או שודדים, נאסרו או נהרגו. יהודי אתיופיה נאלצו להשאיר מאחוריהם את כל רכושם, וגם כאשר הגיעו לסודאן – נאלצו לחכות במחנות פליטים עד להטסתם לאירופה – ומשם לישראל.

בשנים שקדמו ל"מבצע משה" עלו ארצה בדרכים שונות כ- 5,000 עולים מאתיופיה. במהלך "מבצע משה" (1984 – 1985) עלו לארץ כ- 7,000 עולים מאתיופיה. שש שנים אחר כך, בגלל

נספח מספר 3 – שאלות הבנה לסיכום הפעילות

1. כיצד מקיימים היום את חג הסיגד?

תשובה: בני העדה עולים לירושלים, שם מתכנסים וצופים אל עבר ירושלים, העיר העתיקה ומקום בית המקדש. במקום זה הם נושאים תפילות וראש העדה קורא לציבור בספר התורה האתיופי, ה'אורית'.

2. כיצד עלו בני העדה האתיופית לארץ ישראל?

תשובה: בני העדה האתיופית עלו לארץ דרך סודאן, כשבדרך מאתיופיה לסודאן עברו מסע מפרך שכלל קשיים רבים ומסוכנים.

3. מה אנו יכולים ללמוד מזה לתפקידנו הצבאי?

תשובה: כחיילים בצבא ההגנה לישראל, עלינו להבין את גודל תפקידנו. אנחנו מגנים על המדינה, שומרים על ביטחונה ומאפשרים לה לנצח במלחמה ובכך מאפשרים את החיים התקינים של אזרחיה. רבים מאזרחים אלו והוריהם עשו מאמץ גדול להגיע לכאן מתוך השאיפה לקיים את חייהם בארץ ישראל, אליה חזרו לאחר גלות של 2000 שנה. אנו מאפשרים לחלום זה להתממש.